

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت در دانشجویان دانشگاه شیراز

بهرام جوکار^۱؛ مسعود حسین‌چاری^۲؛ آناهیتا مهرپور^۳

چکیده

امروزه، یکی از شاخص‌های مهم در کیفیت سرمایه اجتماعی، برخورداری اعضای جامعه از فضیلت‌هایی چند است که در این میان، مسئولیت‌پذیری اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی، پیش‌شرط رشد خوداستقلالی و بسترساز حرکت در راستای تحقق خویشتن و جوهره وجودی انسان به‌عنوان موجودی اجتماعی است. بر مبنای آثار فردی مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که زمینه استقلال همه‌جانبه جوامع و شکوفایی هویت اجتماعی ملت‌ها فراهم می‌آید. **هدف:** ارتباط مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ویژگی‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی انکارناپذیر است. بدین‌سان و بر اساس نظریه سبک‌های هویت برزونسکی، که از سبک‌های هویت اطلاعاتی، هنجاری و گسیخته‌اجتنابی سخن به میان آورده است، پژوهش حاضر نقش سبک‌های هویت را در تبیین مسئولیت‌پذیری اجتماعی به‌بوتۀ کنکاش سپرد. **روش:** مشارکت‌کنندگان پژوهش حاضر، ۲۴۰ دانشجوی دانشگاه شیراز (۱۰۳ دختر و ۱۳۷ پسر) بودند که به شیوۀ تصادفی در دسترس انتخاب شدند. برای سنجش مسئولیت‌پذیری اجتماعی از پرسش‌نامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی (اسکایت، اسمیت و بکرز) و برای سنجش سبک‌های هویت، از پرسش‌نامه سبک‌های هویت (وایت و هم‌کاران) استفاده شد. پایایی پرسش‌نامه‌ها با روش آلفای کرونباخ محاسبه و روایی آن‌ها با روش تحلیل عاملی احراز شد. **یافته‌ها:** رگرسیون چند متغیره به روش هم‌زمان نشان داد که سبک هویت هنجاری، پیش‌بینی‌کننده مثبت و معنادار مسئولیت‌پذیری اجتماعی فعال و سبک‌های هویت گسیخته‌اجتنابی و اطلاعاتی، پیش‌بینی‌کننده‌های منفی و معنادار مسئولیت‌پذیری منفعل هستند. **نتیجه‌گیری:** نتایج نشان داده‌اند که سبک‌های مختلف هویتی به شکل معنادار مسئولیت‌پذیری اجتماعی را پیش‌بینی می‌کنند و شکل‌گیری مناسب هویت، باعث می‌شود افرادی فعال در عرصه مسئولیت‌پذیری اجتماعی در خدمت جامعه قرار گیرند.

واژگان کلیدی: مسئولیت‌پذیری اجتماعی، سبک‌های هویت، دانشجویان، هویت اطلاعاتی، هویت هنجاری، هویت گسیخته.

دریافت مقاله: ۹۲/۰۴/۱۲؛ تصویب نهایی: ۹۲/۱۰/۰۸.

۱. دکترای روان‌شناسی تربیتی؛ دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز (نویسنده مسئول)/ آدرس: شیراز، دانشگاه شیراز، دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی / نمابر: ۰۷۱۱۶۱۳۴۶۸۳ / Email: jowkar@shirazu.ac.ir
۲. دکترای روان‌شناسی تربیتی؛ دانشیار دانشکده علوم تربیتی و روان‌شناسی دانشگاه شیراز؛ بخش روان‌شناسی تربیتی.
۳. دانشجوی کارشناسی روان‌شناسی بالینی دانشگاه شیراز؛ بخش روان‌شناسی بالینی.

الف) مقدمه

انسان، به واسطه برخورداری از نعمت اندیشه و قدرت تعقل، نسبت به تمام آفریدگان خدا بر روی زمین، از قدرت‌های بیش‌تری برخوردار است. این قدرت‌ها، از پیشرفته بودن هیجان‌ات، تا در اختیار داشتن زبان، ابزار اندیشیدن، را دربرمی‌گیرد. در ارتباط با هم‌نوعان و اجتماع نیز، انسان دارای توانمندی‌های ویژه‌ای است که در دیگر موجودات در سطوح بسیار ابتدایی‌تر یافت می‌شود. انسان، برای حفظ حیات خود، زندگی در گروه‌ها را برگزیده و با این انتخاب، مزیت‌ها و محدودیت‌های آن را نیز پذیرفته است؛ در عین حال، زندگی گروهی به شکوفایی بعضی از ظرفیت‌های وجودی نوع بشر کمک کرده است. برای انسان‌های خردمند نیز می‌توان اوصافی متصور شد. ویژگی‌هایی همچون پذیرش خود و دیگران، روابط میان‌فردی عمیق، احساس تعهد نسبت به آرمان‌های خود و دیگران، تحمل و پذیرش دیگران و از مهم‌تر علاقه اجتماعی را می‌توان برخی از این اوصاف دانست. علاوه بر این، یکی از اساسی‌ترین نیازهای انسان، نیاز به برقراری رابطه با دیگران و مسئول بودن در برابر جامعه و مردم است (شولتز و شولتز، ۲۰۰۵). این ویژگی انسان فرهیخته را می‌توان به اجمال «مسئولیت‌پذیری اجتماعی»^۱ دانست که بر پایه آن، فرد باید علاوه بر رشد و تعالی خویش به رفاه و سلامت جامعه اهمیت دهد. مسئولیت‌پذیری اجتماعی، یکی از ویژگی‌هایی است که انسان، در سایه زندگی گروهی آن را تجربه و احساس می‌کند.

در هر اجتماعی، آن‌گاه که افراد درمی‌یابند که دیگران به آن‌ها وابسته هستند تا بتوانند به هدف‌های خود برسند، فرصتی دارند تا به یاری دیگران بشتابند. این گونه است که رفتار «مسئولیت‌پذیری اجتماعی» اتفاق می‌افتد. در این حال، حتی اگر آن افراد بسیار اندک باشند، از رهگذر این تلاش ممکن است دستیابی به اهداف اجتماعی یا مادی محقق شود (برکویتز و دنیلز، ۱۹۶۳)^۲. شرایط و موقعیت‌های ما نیز ممکن است مسئولیت‌پذیری اجتماعی را زیر تأثیر بگیرند (برکویتز و دنیلز، ۱۹۶۴). بر همین مبنا می‌توان بیان کرد که بررسی این سازه در فرهنگ‌های گوناگون ضرورت دارد.

---

1. Social Responsibility

2. Berkowitz & Daniels

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ۵

در فرهنگ اسلامی نیز به این مسأله و اهمیت آن به طور ویژه توجه شده است و منابع مختلف اسلامی به این امر توجه ویژه کرده‌اند؛ شاید یکی از برجسته‌ترین نمودهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قرآن کریم، این آیه باشد که به یقین خدا سرنوشت قومی را تغییر نمی‌دهد مگر آن که آنان آن چه را که در خودشان است، تغییر دهند.^۱ با بررسی دقیق رویکرد قرآنی می‌توان دریافت که تغییر یک جامعه، در گرو تغییری است که به همت تک‌تک اعضاء و با نگاهی اجتماعی انجام شود. بنابراین، باید توجه داشت که بررسی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در جامعه اسلامی، به دقت بیش‌تر و پژوهش‌های گسترده‌تری نیز نیاز دارد.

تعریف مسئولیت‌پذیری اجتماعی، بر اساس زمان‌ها و رویکردها، تغییر می‌کند و در طیفی پرنوسان قرار می‌گیرند. یکی از این تعریف‌ها، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را حس دربرگیرنده مسائل اخلاقی فراتر از «خود» می‌داند که به «خوبی نوعی»^۲ متعهد است (پیترسون و سلاگمن، ۲۰۰۴).^۳ برکوویتز و لاترمن (۱۹۶۸)^۴، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را گرایشی شخصی برای کمک به مردم، حتی وقتی که چیزی از جانب دیگران دریافت نشود، می‌دانند. پژوهشگران یادشده، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را به وسیلهٔ سنجش نگرش‌های مربوط به مسئولیت هر فرد برای کمک‌کردن به دیگران و در گسترهٔ مسایل سیاسی و اجتماعی سنجیده‌اند.

بر اساس نظر گاف، مک‌کلاسی و میل (۱۹۵۲)^۵، فرد مسئول در قبال اجتماع، دارای احساس تعهد به گروه خود و دیگران است، قابل اتکا است و احساس اعتماد را به دیگران هدیه می‌کند. نهایت این که موضوع مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به عنوان گونه‌ای از مسئولیت یاد می‌شود که دلیل مبنایی به دوش کشیدن رنج را در قبال انجام‌دادن اعمال اجتماعی و تأثیرگذاری مستقیم بر خط مشی اجتماعی توجیه می‌کند (وایز، ۲۰۰۵).^۶

اهمیت و ضرورت مقولهٔ «مسئولیت» در زندگی انسان تا به آن حد است که در اصول بیش‌تر مکاتب فلسفی، از آن یاد شده است و همین مسأله است که ضرورت انجام پژوهش‌هایی از این دست را به پژوهشگران گوش‌زد می‌کند. ارتباط در هم‌تنیدهٔ استقلال فردی

۱. إِنَّ اللَّهَ لَا يُغَيِّرُ مَا بِقَوْمٍ حَتَّىٰ يُغَيِّرُوا مَا بِأَنْفُسِهِمْ (سورهٔ مبارکهٔ رعد / ۱۱)

2. Common good

3. Peterson & Seligman

4. Berkowitz & Lutterman

5. Gough, McCloskey, & Meehl

6. Wise

و اجتماعی نیز، سبب شده است که برخورداری از صلاحیت‌های اخلاقی مسئولیت‌پذیری (علی‌رغم تفاوت‌های وابسته به موقعیت آن)، شکلی جهان‌شمول به خود بگیرد. بدین‌سان، پرورش دانش‌آموختگانی بهره‌مند از این صلاحیت‌ها، دغدغه نظام‌های آموزش عالی جوامع است. بر همین اساس، در پژوهش حاضر، با در نظر داشتن این‌که دانشجویان مسئول امروز، دانشمندان و دانش‌پژوهان مسئول آینده هر کشوری هستند، به بررسی مسئولیت‌پذیری اجتماعی در میان دانشجویان مبادرت شده است.

در زمینه مسئولیت‌پذیری اجتماعی، به ویژه در حوزه‌های جامعه‌شناسی، اقتصاد و مطالعات فرهنگی، پژوهش‌های بسیاری به چشم می‌خورد؛ به گونه‌ای که بررسی ادبیات پژوهشی موجود آن، خود، به پژوهشی مستقل نیازمند است. اما در حوزه روان‌شناسی، از طریق پایگاه‌های داده علمی پژوهشی، پژوهش‌های انگشت‌شماری دست‌یاب شدند که عموماً، رابطه متغیرهای شخصیتی را با مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی می‌سنجند. در ادبیات پژوهشی فارسی زبان، جز پژوهش سبحانی‌نژاد و فردانش (۱۳۷۹) پژوهش دیگری به دست نیامد. پژوهشگران یادشده، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در برنامه درسی وقت دوره ابتدایی ایران بر مبنای کتاب‌های درسی سنجیده‌اند و در نتایج خود به لزوم بهره‌مندی بیش‌تر برنامه درسی دوره ابتدایی از برنامه‌های مربوط به مسئولیت‌پذیری اشاره کردند.

در ادبیات پژوهشی جهان نیز، پژوهش‌هایی چند به چشم می‌خورد که از آن میان، کتاب «خردورزی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی» (کروگر، ۲۰۰۸)^۲ شایسته یادکرد است. در این کتاب مسایل اساسی خردورزی با روی‌کردی از مسئولیت‌پذیری اجتماعی و در قالب مقالات مستقل بررسی شده است.

پژوهش گاف، مک‌کلاسکی و میل (۱۹۵۲)^۳ را می‌توان در شمار قدیم‌ترین و اساسی‌ترین پژوهش‌های حوزه مسئولیت‌پذیری اجتماعی در کسوت روان‌شناسی دانست هم‌چنین پژوهش‌های برکوویتز و هم‌کارانش در حوزه مسئولیت‌پذیری چشم‌گیر می‌نمایند. این پژوهش‌ها عموماً بر اساس به‌روزرسانی مقیاس‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شکل گرفته‌اند و

1. *Rationality & Social Responsibility*

2. *Krueger*

3. *Gough, McCloskey, & Meehl*

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ۷

در آن‌ها نتایج عموماً به لزوم تدوین مقیاس‌های جامع مسئولیت‌پذیری اجتماعی ختم شده است (برکوویتز و لارترمن و دنیلز، ۱۹۶۸؛ برکوویتز و دنیلز، ۱۹۶۴؛ برکوویتز و دنیلز، ۱۹۶۳).^۱

گروهی از پژوهشگران، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را به منزله یک نگرش بررسی کرده‌اند و آن را سازه‌ای ارزشمند دانسته‌اند که هم‌آمیزی افراد را با فعالیت‌های عمل‌گرایانه پیش‌بینی می‌کند (فلاناگان و وان هورن، ۲۰۰۳؛ پرنسر، پریت، هانسبرگر و الیسار، ۲۰۰۷).^۲ بویو^۳ (۱۹۹۱) نیز رابطه مسئولیت‌پذیری اجتماعی را با ویژگی‌های فردگرایی به‌بوتۀ بررسی‌گذارده است و دریافته مسئولیت‌پذیری اجتماعی با فردگرایی دارای رابطه‌ای معکوس است. هم‌چنین، لی، رایت، روکاوینا و پیکرینگ^۴ (۲۰۰۸) به بررسی اعتبار مقیاسی برای مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی در بافت آموزشی تربیت بدنی دست‌یازیده‌اند.

میلر و بایز^۵ (۲۰۰۸)، نقش سرمایه اجتماعی را در ایجاد «احساس مسئولیت» بررسی کرده‌اند. دیگر پژوهش‌ها به بررسی نقش انواع متغیرهای روان‌شناختی در تبیین مسئولیت‌پذیری اجتماعی پرداخته‌اند. از آن جمله می‌توان به پژوهش مالکی، آسیان و کبی^۶ (۲۰۱۰) درباره ارتباط پیش‌رفت تحصیلی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی اشاره کرد که نشان داده است بعضی ابعاد مسئولیت اجتماعی با پیش‌رفت تحصیلی دارای رابطه‌ای مثبت است.

هم‌چنین باید به پژوهش اسکارتی، کواتیرز، پاسکال و لوییس^۷ (۲۰۱۰) درباره ارتباط خودکارآمدی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی اشاره کرد. نتیجه این پژوهش نیز حاکی از ارتباط مستقیم این دو سازه با هم است. به علاوه، پژوهش‌های دیگری در حوزه بررسی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس تغییرات اجتماعی و فرهنگی (شایی و پرهام، ۱۹۷۴)^۸؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی در سازمان‌های پرورش جوانان (لاو، ۲۰۱۱)^۹؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دوره پیش‌دبستانی (خرازی و دلگشایی، ۲۰۱۰)؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دانشگاه

1 . Berkowitz & Daniels, 1963 ؛Berkowitz & Daniels؛ Berkowitz & Lutterman

2 . Pancer, Pratt, Hunsberger, & Alisar ؛ Flanagan, & Van Horn

3. Bobo

4. Li, Wright, Rukavina, & Pickering

5. Miller & Buys

6. Maliki, Asian, & Kebbi

7. Escarti, Gutierrez, Pascaul, & Llopis

8 . Skaei & Parham

9 . Law

(واسیلسک، بارنا، ایپور، و بایکا، ۲۰۱۰)^۱؛ عوامل ارتقادهنده مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دانشگاه‌ها (چاوشباشی، ۲۰۱۱)؛ عمل‌گرایی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (آرمسترانگ، ۲۰۱۱)؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی اجتماعی و تعلیم و تربیت مبتنی بر آن (لاوسون، ۱۹۹۹)؛ مسئولیت‌پذیری اجتماعی در بین متخصصان بهداشت روانی (وایز، ۲۰۰۵) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و رشد هوشی (وانگ، ۲۰۰۳) ترتیب یافته‌اند.

به طور کلی در پیشینه پژوهشی بررسی شده ملاحظه شد که کم‌مایه بودن ادبیات پژوهشی در زمینه ارتباط مسئولیت‌پذیری اجتماعی و سازه‌های مربوط به روان‌شناسی اجتماعی، ضرورت انجام پژوهش‌هایی از این دست را گوشزد می‌کند؛ به علاوه، پراکندگی پژوهش‌ها در حوزه مسئولیت‌پذیری نیز لزوم اجرا و بررسی‌های بیش‌تر در این حوزه را نشان می‌دهد.

پیش از این یادآوری شد که مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌توان در جایگاه یکی از نشانگرهای شخصیت فرهیخته به حساب آورد. می‌توان با میزان بالایی از اطمینان گفت که فرهیختگی و اندیشه‌ورزی، در نگاه اول حکایت از داشتن تعریفی از خود، فردیت و استقلال خود را از جانب فرد فرهیخته به ذهن متبادر می‌کند. همان تعریفی که از آن به طور خلاصه با مفهوم «هویت»^۶ یاد می‌شود. هرچند هویت عمری به درازای حیات انسان دارد، با ظهور علم روان‌شناسی، پژوهشگران این حوزه، به شکلی تخصصی در این زمینه فعالیت کرده‌اند. در حوزه هویت، نخست بار، اریکسون^۷ (۱۹۶۳) اظهار نظر و هویت را به عنوان ثمره اساسی دوره نوجوانی هر فرد معرفی کرد. دیگر پژوهشگران نیز در حوزه هویت به مفاهیم گوناگونی اشاره کرده‌اند. برای نمونه، چیک، تروپ، چن و آندروود^۸ (۱۹۹۴) به سه بعد هویت (فردی^۹، اجتماعی^{۱۰} و جمعی^{۱۱}) اشاره کرده‌اند. در همین راستا، برزونسکی^۱ (۱۹۹۰؛ ۱۹۹۴) سه سبک

1. Vasilescue, Barna, Epure, & Baica

2. Armstrong

3. Lawson

4. Wise

5. Vasilescue, Barna, Epure, & Baica

6. Identity

7. Erikson

8. Cheek, Troop, Chen, & Underwood

9. Personal

10. Social

11. Collective

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ۹

پردازش هویت را برای توصیف این سازه برگزید. این سبک‌ها عبارتند از اطلاعاتی^۲، هنجاری^۳ و سردرگم - اجتنابی^۴؛ وی معتقد است این سبک‌ها بازتابی از جهت‌گیری پردازش اطلاعات نوجوان هنگام پردازش هویت خود و متعهد شدن به ارزش‌ها و باورهای آن‌ها است. به دیگر سخن، سبک‌های هویت، ترجیح نسبی افراد برای به‌کارگیری شیوه‌های خاص حل مسائل هویتی و پردازش اطلاعات مربوط به خود است. نخستین پژوهش‌های مربوط به هویت از مدل برزونسکی، در حقیقت شکل گسترش‌یافته نظریه مارسیا در حوزه هویت است که پیشگام پژوهش‌های مربوط به هویت پس از اریکسون و پایه‌گذار مفاهیم نوین هویت بوده است (برزونسکی، ۲۰۱۱). افرادی با سبک اطلاعاتی در برخورد با مسایل به شیوه کنشی^۵ عمل می‌کنند؛ کنکاش‌های هدفمند دارند و در تفکر خویش از شیوه ارزیابی و نقد استفاده می‌کنند (برزونسکی، ۱۹۹۰). این سبک، با ویژگی‌هایی هم‌چون مسئله‌مداری، هوشیاری در تصمیم‌گیری، خوداکتشافی مستمر، استقلال در قضاوت، بازبودن در تجارب، پیچیدگی شناخت، خردگرایی و درون‌نگری رابطه دارد (برزونسکی، ۲۰۰۴؛ جوکار، ۱۳۸۵). در سبک هنجاری، فرد در برخورد با مسایل به شیوه واکنشی^۶، هماهنگ با انتظارات و تجویزهای گروه‌های مرجع و دیگران مهم عمل می‌کند و به صورت خودکار و بدون ارزیابی از خویشتن، به درونی کردن ارزش‌ها و باورهای می‌پردازد (برزونسکی، ۲۰۰۳؛ جوکار، ۱۳۸۵). افراد دارای این سبک، ویژگی‌هایی را هم‌چون وظیفه‌شناسی، یاری‌جویی، نیاز به ساختمان‌دی وقایع، خودپنداره پایدار دربرمی‌گیرد. افراد دارای سبک گسیخته‌اجتنابی اهمال‌کار هستند و تا حد ممکن سعی دارند موقعیت‌های متعارض و تصمیم‌گیری‌های خود را به تأخیر بیندازند (برزونسکی، ۲۰۰۴). این گروه از افراد، دارای رفتاری بدون الگوی مشخص و موقعیتی هستند. این سبک، با هیجان‌مداری، خودناتوان‌سازی، راهبردهای نامناسب تصمیم‌گیری، خودآگاهی محدود و اسناد ناکارآمد، ارتباط دارد (برزونسکی، ۱۹۹۲؛ ۱۹۹۷).

---

1. Berzonsky

2. Informative

3. Normative

4. Diffuse/Avoidant

5. Proactive

6. Reactive Fashion

با توجه به آنچه که در پیش آمد و بر اساس مبانی نظری موجود دربارهٔ سازه‌های روان‌شناختی اجتماعی نزدیک به مسئولیت‌پذیری اجتماعی، هم‌چون اسناد^۱ (پارک و هم‌کاران، ۲۰۱۲؛ گیوت، ۱۹۷۷)، علیت^۳ (سوئنز و همکاران، ۲۰۰۵)، رفتار بشردوستانه^۴ (تایدول، ۲۰۰۵؛ بوش و هوفر، ۲۰۱۱؛ ۲۰۱۱؛ هاردی و کیسلینگ، ۲۰۰۹) و رفتار ضداجتماعی^۹ (آکوینو و داگلاس، ۲۰۰۳) و ارتباط آن‌ها با هویت می‌توان این فرض را پذیرفت که دیگر سازه‌های روان‌شناسی اجتماعی هم‌چون مسئولیت‌پذیری اجتماعی نیز با هویت مرتبط هستند؛ این فرض در پژوهش حاضر راهنمای عمل بوده است.

در دیگر سخن، هدف این پژوهش، دریافتن این نکته بود که آیا مسئولیت‌پذیری اجتماعی و ابعاد آن، با سبک‌های هویت ارتباطی دارند؟ پژوهش‌های اسکارتی، کواتیرز، پاسکال و لوپیس^{۱۱} (۲۰۱۰) و گاف، مک‌کلاسی و میل^{۱۲} (۱۹۵۲) نشان می‌دهند که سازه‌هایی هم‌چون هویت و شخصیت می‌توانند با مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارتباط داشته باشند. بدین ترتیب، فرضیهٔ پژوهش حاضر آن است که ابعاد اطلاعاتی و هنجاری، پیش‌بینی‌کننده‌های مثبت و معنادار مسئولیت‌پذیری فعال و بعد سردرگم‌اجتنابی، پیش‌بینی‌کنندهٔ مثبت و معنادار بعد منفعل مسئولیت‌پذیری اجتماعی است.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

1. Attribution
2. Park, Yun, Choi, Lee, Lee, & Ahn
3. Causality
4. Soenens, Berzonsky, Vansteenkiste, Beyers, & Goossens
5. Pro-social Behavior
6. Tidwell
7. Busch & Hofer
8. Hardy & Kisling
9. Anti-Social Behavior
10. Aquino & Douglas
11. Escarti, Gutierrez, Pascaul, & Llopis
12. Gough, McCloskey, & Meehl

ب) روش تحقیق

۱- جامعه آماری

جامعه آماری این پژوهش، دانشجویان دوره کارشناسی رشته‌های گوناگون دانشگاه شیراز بودند. مشارکت‌کنندگان، ۲۴۰ دانشجو شامل ۱۰۳ دختر و ۱۳۷ پسر از بخش‌های مختلف دانشگاه شیراز بودند که به وسیله نمونه‌گیری تصادفی در دسترس انتخاب شدند.

۲- ابزار پژوهش

یک پرسشنامه مسئولیت‌پذیری اجتماعی (اسکایت، اسمیت و بکرز، ۲۰۰۴): برای سنجش مسئولیت‌پذیری اجتماعی، از مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی استفاده شد. این مقیاس دارای هشت گویه است و سه بعد از مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌سنجد و دارای طیف لیکرتی از یک (کاملاً مخالفم) تا پنج (کاملاً موافقم) است. سؤال‌های یک و دو، بعد انسجام میان نسل‌ها، سؤال‌های سه و چهار، بی‌تمایل بودن نسبت به انسجام در جامعه^۳ و پرسش‌های پنج تا هشت، بعد مسئولیت‌پذیری شخصی در قبال به‌زیستی دیگران در مقابل مسئولیت نهادهای اجتماعی^۴ را دربرمی‌گیرند. پرسش‌های زوج به صورت معکوس نمره‌گذاری می‌شوند. برای تعیین روایی این ابزار در پژوهش حاضر از روش تحلیل عاملی اکتشافی به روش مؤلفه‌های اصلی و چرخش واریماکس استفاده شد. در تحلیل عاملی جدید، دو عامل استخراج شد که با توجه به محتوای سؤالات، نام‌گذاری شدند. عامل اول، سؤالات یک، سه، پنج، شش و هفت را دربرمی‌گیرند که با عنوان «مسئولیت‌پذیری اجتماعی فعال»^۵ شناخته می‌شود؛ مسئولیت‌پذیری فعال، شکلی از مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که فرد خود را به طور مستقیم با اجتماع درگیر می‌داند و مسئول می‌پندارد. عامل دوم، سؤالات دو، چهار و هشت را دربرمی‌گیرد که با عنوان «مسئولیت‌پذیری اجتماعی منفعل»^۶ شناخته می‌شود؛ مسئولیت‌پذیری منفعل، شکلی از مسئولیت‌پذیری اجتماعی است که با فرد تفویض وظایف خود به دولت یا نهادهای عمومی خود را از پذیرش مسئولیت مبرا می‌داند. نتایج تحلیل عاملی در جدول یک ارائه شده‌اند.

---

1. Schuyt, Smit, & Beckers

2. Intergenerational solidarity

3. Decline in solidarity in society

4. Personal Responsibility for the Well-Being of Others Vs. Responsibilities of other Institutions

5. Active Social Responsibility

6. Passive Social Responsibility

۱۲ ◇ فرهنگ در دانشگاه اسلامی ۱۰

مجموع دو عامل یادشده، حدود چهل درصد از واریانس مسئولیت‌پذیری اجتماعی را تبیین می‌کنند. مقدار ضریب KMO^۱ برابر با ۰/۵۶ و ضریب کرویت‌بارتلت^۲، ۱۳۳/۹۵ ($P < ۰/۰۰۰۱$) بود که از کفایت نسبی نمونه‌گیری و ماتریس همبستگی حکایت داشت. پایایی این مقیاس در نسخه اصلی در سال ۲۰۰۲، ۰/۵۵ و در سال ۲۰۰۴، ۰/۵۷ گزارش شده است که به اذعان سازندگان مقیاس، پایایی مناسبی نیست. در نسخه فارسی مقیاس نیز، پایایی با استفاده از آلفای کرونباخ، ۰/۴۲ به دست آمد که پایایی متوسطی است؛ به دیگر سخن، این مقیاس برای سنجش مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ایران، تکرارپذیری اندازه‌گیری را به طور کامل تضمین نمی‌کند. در عین حال، برای حصول اطمینان، پایایی به روش بازآزمایی^۳ با فاصله زمانی دوهفته بررسی شد که ضریب ۰/۶۵ به دست آمد. این ضریب برای زیر مقیاس‌ها بین ۰/۶۰ تا ۰/۷۰ متغیر بود.

جدول ۱: تحلیل عوامل مسئولیت‌پذیری اجتماعی

گویه	عوامل	
	۱	۲
۱	۰/۷۷	
۲		۰/۵۵
۳	۰/۵۲	
۴		۰/۷۰
۵	۰/۷۷	
۶	۰/۴۱	
۷	۰/۳۶	
۸		۰/۶۶
درصد واریانس	۲۲/۴۱	۱۶/۷۵
کل واریانس	۳۹/۱۶	

1. Kaiser-Meyer-Olkin test
2. Bartlett's test of Sphericity
3. Test-Retest Reliability

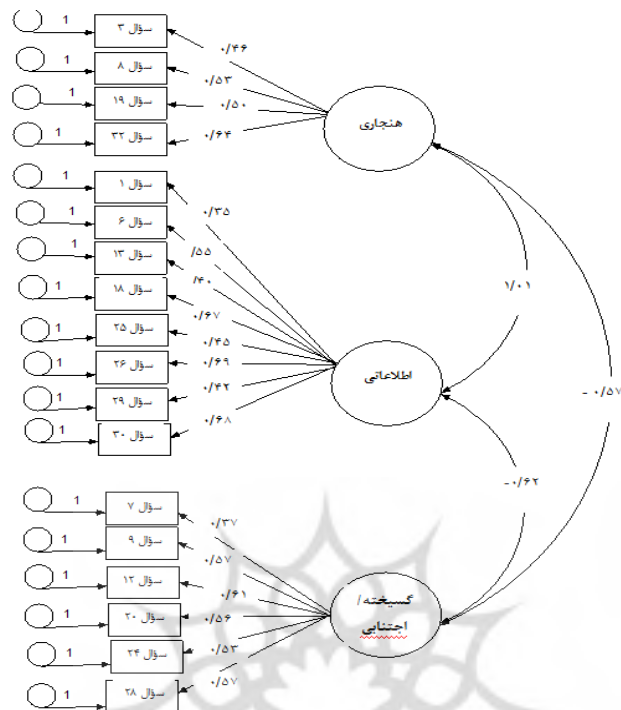
پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ۱۳

دو. پرسش‌نامه سبک‌های هویت: برای اندازه‌گیری سبک‌های هویت، از مقیاس سبک‌های هویت (ISI) استفاده شد. این مقیاس که به وسیله وایت و هم‌کاران^۲ (۱۹۹۸) بر اساس تئوری برزونسکی طراحی شده است، یک مقیاس خودگزارشی چهل‌گویه‌ای است که یازده گویه با سبک اطلاعاتی، نه گویه با سبک هنجاری و ده گویه برای سبک سردرگم-اجتنابی ارائه می‌کند. ده گویه باقی‌مانده، میزان تعهد شخص را اندازه‌گیری می‌کند که در پژوهش حاضر از آن‌ها استفاده نشده است. این مقیاس، دارای پایایی و روایی مناسب است و در پژوهش‌های مختلف، شواهد روان‌سنجی آن تأیید شده است (جوکار و حسین‌چاری، ۱۳۸۰؛ پورعلی‌فرد، ۱۳۸۳؛ حسینی، مزیدی و حسین‌چاری، ۱۳۸۹). برای بررسی پایایی این پرسش‌نامه در پژوهش حاضر، ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شد. میزان ضریب آلفا برای کل پرسش‌نامه ۰/۷۱ بود که مطلوب می‌نماید. روایی پرسش‌نامه از روش تحلیل عاملی تأییدی بررسی شد. مقدار ضریب KMO (شاخص کفایت نمونه‌گیری) و آزمون کرویت بارتلت نشان داد شواهد کافی برای انجام دادن تحلیل عوامل وجود دارد. مقدار ضریب KMO، ۰/۶۴ و مقدار آزمون بارتلت، ۱۲۱۸/۷۸ محاسبه شد که در سطح ۰/۰۰۱ معنادار بود. با استفاده از نرم‌افزار AMOS 20 تحلیل عاملی به روش تأییدی انجام شد؛ بر اساس مدل استخراجی (شکل شماره یک)، سؤالات هر عامل بر اساس بار عاملی بالاتر از ۰/۳۰ انتخاب شدند. به منظور بررسی برازش مدل، شاخص‌های خرد، RMSEA، CFI، IFI و GFI محاسبه شدند که ۲۱۸/۵۵ = $p < ۰/۰۰۱$ و $df = ۱۳۲$ به دست آمد؛ لازم به یادآوری است از آن‌جا که مقدار خرد دو تحت تأثیر اندازه گروه نمونه است، در بررسی برازش، این شاخص چندان مد نظر نبوده است. شاخص‌های برازش مدل، در جدول دو ارائه شده‌اند و از برازش مطلوب مدل حکایت دارند.

جدول ۲: شاخص‌های برازش مدل سبک‌های هویت

شاخص‌ها	RMSEA	CFI	IFI	GFI
مقدار به دست آمده	۰/۰۵	۰/۹۰	۰/۹۱	۰/۹۲

1. Identity Styles Inventory
2. White, Wampler, & Winn

شکل ۱: مدل استخراجی از AMOS

ج) یافته‌ها

برای ارائه تصویری واضح‌تر از وضعیت متغیرهای بررسی‌شده در این پژوهش، ابتدا میانگین و انحراف معیار متغیرها محاسبه شد که در جدول سه ارائه شده است.

جدول ۳: شاخص‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیرها	میانگین	انحراف معیار
سبک اطلاعاتی	۲۹/۶۷	۲/۳۵
سبک هنجاری	۱۴/۹۷	۲/۸۵
سبک سردرگم - اجتنابی	۱۵/۵۹	۳/۹۹
مسئولیت‌پذیری فعال	۱۸/۹۳	۲/۵۳
مسئولیت‌پذیری منفعل	۸/۲۳	۲/۳۵

هم‌چنین، پیش از انجام تحلیل رگرسیون، روابط هم‌بستگی بین متغیرهای پژوهش از طریق ماتریس همبستگی بررسی شد. نتایج مربوط به این تحلیل در جدول چهار ارائه شده است.

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ۱۵

جدول ۴: ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	۱	۲	۳	۴	۵
۱. اطلاعاتی	-				
۲. هنجاری	۰/۶۸**	-			
۳. سردرگم - اجتنابی	-۰/۴۵**	-۰/۴۰**	-		
۴. مسئولیت‌پذیری فعال	۰/۲۳**	۰/۲۵**	-۰/۱۳*	-	
۵. مسئولیت‌پذیری منفعل	-۰/۰۵	۰/۰۰۵	-۰/۲۰**	۰/۰۰۰۱	-

* $P < 0.05$ - ** $P < 0.01$

همان‌گونه که مشاهده می‌شود، همبستگی معناداری میان متغیرهای پژوهش وجود دارد. بر همین اساس، برای تحلیل داده‌های پژوهش، از روش آماری رگرسیون چندمتغیره به روش هم‌زمان استفاده شد. ابتدا نقش سبک‌های هویت در پیش‌بینی بعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی فعال بررسی شد. نتایج تحلیل رگرسیون در جدول پنج ارائه شده است.

جدول ۵: نتایج تحلیل رگرسیون سبک‌های هویت بر بعد مسئولیت‌پذیری فعال

متغیرهای پیش‌بین	R	R ²	B	β	T	سطح معناداری
سبک اطلاعاتی	۰/۲۷	۰/۰۷	۰/۰۴	۰/۰۹	۱/۰۲	NS
سبک هنجاری			۰/۱۶	۰/۱۸	۱/۹۹	۰/۰۴
سبک سردرگم اجتنابی			-۰/۰۰۹	-۰/۰۱	۰/۱۷	NS

همان‌گونه که در جدول پنج مشاهده می‌شود، میزان ضریب رگرسیون $R=0.27$ و میزان ضریب تبیین $R^2=0.07$ است. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که سبک هنجاری ($p < 0.04$) و $\beta=0.18$ به صورت مثبت و معناداری مسئولیت‌پذیری اجتماعی فعال را پیش‌بینی می‌کند. هم‌چنین برای بررسی چگونگی پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی منفعل به وسیله سبک‌های هویت نیز، از روش رگرسیون چند متغیره به روش هم‌زمان استفاده شد. نتایج این تحلیل در جدول شش ارائه شده است.

جدول ۶: نتایج تحلیل رگرسیون سبک‌های هویت بر بعد مسئولیت‌پذیری منفعل

سطح معناداری	T	β	B	R^2	R	متغیرهای پیش‌بین
۰/۰۱	۲/۴۵	-۰/۲۳	-۰/۱	۰/۰۷	۰/۲۶	سبک اطلاعاتی
NS	۰/۵۸	۰/۰۷	۰/۰۴			سبک هنجاری
۰/۰۰۰۱	۳/۷۱	-۰/۲۷	-۰/۱۶			سبک سردرگم‌اجتنابی

همان‌گونه که در جدول شش آشکار است، میزان ضریب رگرسیون $R=0/26$ و میزان ضریب تبیین $R^2=0/07$ است. نتایج رگرسیون نشان می‌دهد که سبک اطلاعاتی ($p < 0/01$) و سبک سردرگم‌اجتنابی ($\beta = -0/27$ و $p < 0/0001$) به صورت منفی و معنادار و سبک هنجاری ($\beta = 0/04$) به صورت مثبت و معنادار در پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری منفعل را پیش‌بینی می‌کنند.

د) بحث و نتیجه‌گیری

همان‌گونه که در مقدمه آمد، پژوهش حاضر بر آن بود تا بر مبنای فرایندهای پردازش اطلاعات مربوط به «خود» میزان مسئولیت‌پذیری اجتماعی را پیش‌بینی کند. در این راستا، رابطه سبک‌های هویت برزونسکی که شامل سه سبک اطلاعاتی، هنجاری و گسیخته‌اجتنابی است، با ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی بررسی شد. یافته‌ها از آن حکایت داشت که هر یک از انواع مسئولیت‌پذیری (فعال و منفعل)، توسط سبک‌های متفاوتی از هویت پیش‌بینی می‌شوند. پیش از پرداختن به بحث و نتیجه‌گیری درباره روابط میان متغیرهای پژوهش، ضروری است تا درباره یافته تحلیل عامل مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی بحث شود. سازندگان مقیاس مسئولیت‌پذیری اجتماعی، بر اساس فرهنگ‌های مبدأ، سه بعد را برای مقیاس یادشده در نظر گرفته‌اند که انسجام میان نسل‌ها، بی‌تمایل بودن به انسجام اجتماعی و مسئولیت‌پذیری در قبال به‌زیستی دیگران در مقابل مسئولیت‌پذیری نهادهای اجتماعی را دربرمی‌گیرد. اما یافته‌های پژوهش حاضر، مؤید ابعاد مذکور نبود و ساختاری جدید را به دست داد. این ساختار شامل دو بعد مسئولیت‌پذیری فعال و مسئولیت‌پذیری منفعل است که بر اساس مشارکت پاسخ‌گو در اجتماع یا واگذاری مسئولیت به اجتماع تعیین می‌شوند. در واقع، با بررسی سؤالات آشکار شد که واگذاری مسئولیت به نهادهای دولتی یا حکومتی، مسئولیت‌پذیری منفعل را ایجاد می‌کند و پذیرش فردی مسئولیت در قبال اجتماع، مسئولیت‌پذیری فعال را به ظهور می‌رساند. این مسأله، نشان از آن دارد که عوامل فرهنگی، بر

پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر اساس سبک‌های هویت ... ♦ ۱۷

تعریف و ابعاد مسئولیت‌پذیری مؤثر هستند. بدین ترتیب که نظام اجتماعی سیاسی ایران، باعث می‌شود عده‌ای مسئولیت اجتماعی را متوجه نهادهای دولتی و حکومتی بدانند و صرف حضور نهادهای دولتی را در عرصه اجتماع، برای به ظهور رسیدن مسئولیت بسنده تلقی کنند. به دیگر سخن، در جامعه‌ای با نظام متمرکز، ساختار دو عاملی خود و دیگری می‌تواند معنا بیابد و افراد در دو حالت فعال و منفعل به مسئولیت‌پذیری اجتماعی می‌نگرند. بنابراین، ساختار سه عاملی مبدأ در ایران، به ساختاری دو عاملی مبتنی بر خود و دیگری تغییر می‌یابد. در ادامه، یافته‌های پژوهش که از تحلیل رگرسیون حاصل شده‌اند، بررسی خواهند شد.

نتایج، بیان‌کننده این است که سبک هنجاری، پیش‌بینی‌کننده مثبت و معناداری برای بعد مسئولیت‌پذیری فعال است. این نتیجه، با پژوهش سنونس، برزونسکی، وانستینکیست، بیرز و گووسنس^۱ (۲۰۰۵) هم‌راستا است که در آن گرایش کنترل از مقیاس جهت‌گیری علی پیش‌بینی‌کننده مثبت سبک هویتی هنجاری بوده است. ارتباط مثبت بین این دو بعد را می‌توان به دلیل ویژگی واکنشی عملکرد در افراد دارای سبک هنجاری دانست؛ چرا که آن‌ها به ارزش‌های جوامع پایبند هستند و هماهنگ با انتظارات و تجویزهای گروه‌های مرجع و دیگران مهم عمل می‌کنند و به صورت خودکار و بدون ارزیابی ارزش‌ها و باورها را درونی می‌کنند (برزونسکی، ۲۰۱۰). در چنین شرایطی، ارزش‌ها تعیین‌کننده اصلی رفتار محسوب می‌شوند و سبک هنجاری، به شکلی کنترلی، در رخداد مسئولیت اجتماعی ایفای نقش می‌کند.

هم‌چنین، نتایج نشان می‌دهند که سبک اطلاعاتی، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار مسئولیت‌پذیری منفعل است. این یافته نیز با پژوهش‌های پیشین (سنونس، برزونسکی، وانستینکیست، بیرز و گووسنس، ۲۰۱۰)، هم‌راستا است. در توجیه این یافته می‌توان بیان کرد که افراد با سبک اطلاعاتی، در برخورد با مسایل هویتی به شکل کنشی (فعال) عمل می‌کنند؛ ارزیابی هدفمند دارند و از اطلاعات مربوط به خود بهره می‌گیرند و این یافته، توجیه‌پذیر می‌نماید که افراد دارای سبک اطلاعاتی که سبکی فعال و جستجوگر است، در زمینه‌ای منفعل، واکنش مثبتی نشان ندهند (نرمی و هم‌کاران^۲، ۱۹۹۷).

---

1. Soenens, Berzonsky, Vansteenkiste, Beyers, & Goossens

2. Nurmi, Berzonski, Tammi, & Kinney

آخرین یافته پژوهش حاضر، نشانگر آن بود که سبک گسیخته‌اجتنابی، پیش‌بینی‌کننده منفی و معنادار مسئولیت‌پذیری منفعل است. این یافته، با بدنه پژوهش‌ها هم‌راستا نیست؛ در واقع عموم تحقیقات مشابه، نتیجه‌ای متفاوت را گزارش کرده‌اند؛ بدین شکل که در عموم تحقیقات، سبک گسیخته‌اجتنابی، پیش‌بینی‌کننده منفی رفتارها و فرایندهای سازگارانه بوده است. (হারدی و کیسلینگ، ۲۰۰۹؛ آکوینو و داگلاس، ۲۰۰۳؛ رازقی و حسین‌چاری، ۱۳۸۹). در عین حال، یک تبیین احتمالی برای این یافته می‌تواند عنصر مؤثر در این حوزه را «تعلق اجتماعی» بیان کند و دلیل این نتیجه را، بی‌علاقگی پاسخ‌گویان به مسایل اجتماعی بدانند. این مسأله، می‌تواند صرف نظر از وضعیت هویت مشارکت‌کنندگان پژوهش، چنین نمودی داشته باشد. البته، بررسی کمی و کیفی این فرض، خود نیازمند پژوهش‌های فراوانی است. در نهایت، نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که چگونه فعال یا منفعل بودن شیوه پردازش هویت و مسایل مرتبط با آن، می‌تواند روش برخورد افراد را با مسئولیت‌پذیری در اجتماع زیر تأثیر بگیرد.

به جهت نظری، پژوهش حاضر دارای تلویحات زیر می‌باشد: نخست آن که تدوین مقیاسی که تبیین‌کننده ابعاد مسئولیت‌پذیری منبسط با جامعه ایران باشد، ضرورت دارد؛ دوم آن که پژوهش حاضر ضمن هموارکردن مسیر تحقیق درباره مسئولیت‌پذیری اجتماعی و گسترش دانش در این حوزه، ضرورت کنکاش‌های بیش‌تر در خصوص تبیین‌کننده‌های دیگر این سازه، مثلاً متغیرهای شخصیتی، انگیزشی و هوشی را برجسته می‌سازد.

تلویحات عملی این پژوهش، یادآور این نکته است که پرورش دانش‌آموختگانی بهره‌مند از صلاحیت‌های اخلاقی مسئولیت‌پذیری اجتماعی، در گرو رشد هویتی و توجه به دوران شکل‌گیری هویت است.

منابع

- پورعلی‌فرد، فاطمه. (۱۳۸۳). بررسی رابطه سبک‌های هویت و ابعاد هویت در دانشجویان دانشگاه شیراز و دانش‌آموزان مقطع سوم دبیرستان شهرستان شیراز. پایان‌نامه منتشر نشده کارشناسی ارشد. دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
- جوکار، بهرام و حسین‌چاری، مسعود. (۱۳۸۰). «بررسی رابطه پای‌بندی به اعمال عبادی و سبک‌های هویت». مقاله ارائه و چاپ‌شده در مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی نقش دین در بهداشت روان. تهران: معاونت پژوهشی دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی ایران.
- حسینی، فریده السادات، مزیدی، محمد و حسین‌چاری، مسعود. پیش‌بینی سبک‌های هویت بر اساس جهت‌گیری‌های مذهبی «در میان دانشجویان دانشگاه شیراز». اندیشه‌های نوین تربیتی ۶ (۱)، ۵۳-۷۱.
- رازقی، علیرضا و حسین‌چاری، مسعود. (۱۳۸۹). رابطه وضعیت‌های هویت و مهارت‌های ارتباطی در دانش‌آموزان دبیرستانی و عشایری. پژوهش در نظام‌های آموزشی ۴ (۹)، ۲۷-۴۷.
- سبحانی‌نژاد، مهدی و فردانش، هاشم. (۱۳۷۹). مسئولیت‌پذیری اجتماعی در برنامه درسی کنونی دوره ابتدایی ایران. مدرس علوم انسانی (۱۴)، ۹۵-۱۱۴.
- شولتز، دوان و شولتز، سیدنی ال. (۱۳۹۰). نظریه‌های شخصیت. (یحیی سید محمدی. مترجم). تهران: ویرایش.
- Aquino, K., Douglas, S. (2003). **Identity threat and anti-social behavior in organizations: The moderating effects of individual differences, aggressive modeling, and hierarchal status.** *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 90, 195-208.
- Berkowitz, L. and Daniels, L. (1963). **Responsibility and dependency.** *Journal of Abnormal Social Psychology*, 66:429-436.
- Berkowitz, L., & Daniel, L.R. (1964). **Affecting the Salience of the Social Responsibility Norm: Effect of Past Help on the Response to Dependency Relationships.** *Journal of Abnormal and Social Psychology* 68: 275-281.
- Berkowitz, L., and Lutterman, K. G. (1968). **The traditional socially responsible personality.** *Public Opinion Q.* 32: 169-185.
- Berzonsky, M. (2004). **Identity style, parental authority, and identity commitment.** *Journal of Youth and Adolescence*, 33, 213-220.
- Berzonsky, M. D. (1990). **Self-construction over the life-span: A process perspective on identity formation.** In G. J. Neimeyer & R. A.

- Neimeyer (Eds.), *Advances in personal construct psychology* (Vol. 1, pp. 155-186). Greenwich, CT: JAI Press.
- Berzonsky, M. D. (1992). **Identity style and coping strategies**. *Journal of Personality*, 60, 771-788.
  - Berzonsky, M. D. (1994a). **Individual differences in self-construction: the role of constructivist epistemological assumptions**. *Journal of Constructivist Psychology*, 263-281.
  - Berzonsky, M. D. (2003). **Identity style and well-being: Does commitment matter?** *Identity*, 3, 131-142.
  - Berzonsky, M. D. (2011). **A social-cognitive perspective on identity construction**. In S. J. Schwartz, K. Luycks, & V. L. Vignoles. (Eds.) *Handbook of identity theory & research*. USA: Springer.
  - Bobo, L. (1991): **Social Responsibility, Individualism and Redistributive Policies**, *Sociological Forum*, 6 (1), pp. 71-92.
  - Busch, H., & Hofer, J. (2011). **Identity, prosocial behavior, and generation concern in German and Cameroonian Nso adolescents**. *Journal of Adolescence*, 34, 629 - 638.
  - Chavoshbashi, F. (2011). **Factors affecting promotion social responsibility**. *European Journal of Scientific Research*, 62 (1): 56 - 69.
  - Cheek, J. M., Tropp, L. R., Chen, L. C., & Underwood, M. K. (1994, August). **Identity Orientations: Personal, social, and collective aspects of identity**. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Los Angeles, CA.
  - Erikson, E. H. (1963). **Childhood and society** (2nd ed.). New York: Norton.
  - Escartí, A.; Gutiérrez, M.; Pascual, C.; Marín, D (2010). **Application of Hellison's Teaching Personal and Social Responsibility Model**. *The Spanish Journal of Psychology* 2010, Vol. 13 No. 2, 667-676.
  - Flanagan, C.A., & Van Horn, B. (2003). **Youth civic development: A logical next step in community youth development**. In F.A.Villarruel, D.F.Perkins, L.M.Borden, & J.G. Keith (Eds) *Community youth development: Practice, policy, and research*. Thousand Oaks, CA: Sage.
  - Gough, H.G., McClosky, H., & Meehl, P.E. (1952). **A personality scale for social responsibility**. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, 47, 73-80.
  - Guiot, J. M. (1977). **Attribution and Identity: Some comments**. *American Sociological Review*, 42 (5), 692-709.
  - Hardy, S., & Kisling, J. W. (2009). **Identity statuses and prosocial behaviors in young adulthood: A Brief Report**. *Identity: An International Journal of Theory and Research*, 6 (4), 363-369.
  - Kharrazi, K., Delgoshae, Y. (2010). **Cognitive approach towards education and its impact on social responsibility of preschool children**. *Procedia: social and Behavioral sciences*, 5, 2174- 2177.

- Krueger, J. I. (2008). **Rationality & Social responsibility**. New York: Psychology Press.
- Law, K. (2011). **Social responsibility in youth service organizations: Hong Kong evidence**, *The Service Industries Journal*, 31:9, 1505-1517.
- Lawson, H. A. (1999). **Education for Social Responsibility: Preconditions in Retrospect and in Prospect**, *Quest*, 51:2, 116-149.
- Li, W., Wright, P. M., Rukavina, P., & Pickering, M. (2008). **Measuring students' perceptions of personal and social responsibility and its relationship to intrinsic motivation in urban physical education**. *Journal of Teaching in Physical Education*, 27, 167-178.
- Maliki, A. E., Asian, E. S., & Kebbi, J. (2010). **Background Variables, Social Responsibility and Academic Achievement among Secondary School Students in Bayelsa State of Nigeria**. *Study, Home, Community, Science*, 4 (1): 27 - 32.
- Miller, E., & Buys, LL. (2008). **The impact of social capital on residential water-affecting behaviors in a drought-prone**. *Australian community, Society and Natural Resources*. p244-257.
- Nurmi, J. E., Berzonsky, M. D., Tammi, K., & Kinney, A. (1997). **Identity processing orientation, cognitive and behavioral strategies and well-being**. *International Journal of Behavioral Development*, 21, 555-570.
- Pancer, S.M., Pratt, M., Hunsberger, B., & Alisar, S. (2007). **Community and political involvement in adolescence: What distinguishes the activists from the uninvolved?**. *Journal of Community Psychology*, 35 (6), 741-759.
- Park, H. S., Yun, D., Choi, H. J., Lee, H. E., Lee, D. W., & Ahn, J. (2012). **Social identity, attribution and emotion: Comparisons of Americans, Korean Americans and Koreans**. *International Journal of Psychology*, 1, 1-13.
- Peterson, C. & Seligman, M.E. (Eds.) (2004). **Character, strengths, and virtues: A handbook and classification**. Washington D.C.: Oxford University Press.
- Schaie, K. W., & Parham, I. A. (1974). **Social responsibility in adulthood: Ontogenetic and socio-cultural change**. *Journal of Personality and Social Psychology*, 30, 483-492.
- Schuyt, T., Smit, S., & Beckers, B. (2004). **Constructing a philanthropy scale: Social responsibility & Philanthropy**. Retrieved from: <http://www.fss.uu.nl/soc/homes/bekkers/philscale.pdf>, December, 28, 2012.
- Seta, C. E., Schmidt, S., & Bookhout, C. M. (2006). **Social Identity Orientation and Social Role Attributions: Explaining Behavior through the Lens of the Self**. *Self and Identity*, 5, 355-364.
- Soenens, B., Berzonsky, M. D., Vansteenkiste, M., Beyers, W., & Goossens, L. (2005). **Identity styles and causality orientations: In**

search of the motivational underpinnings of the identity exploration process. *European Journal of Personality*, 19, 427-442.

- Tidwell, M. V. (2005). **A social identity model of prosocial behaviors within nonprofit organizations.** *Nonprofit Management & Leadership* 15 (4), 449-467.
- Vasilescu, R., Barna, C., Epure, M., and Baicu, C., (2010). **Developing university social responsibility: A model for the challenges of the new civil society,** *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 2 pp. 4177 – 4182.
- Wang, Y. (2003). **Social responsibility & intellectual development as outcomes of service-learning courses.** Unpublished doctoral dissertation, Ohio State University, USA.
- Wise, E. H. (2005). **Social Responsibility and the Mental Health Professions,** *Journal of Aggression, Maltreatment & Trauma*, 11:1-2, 89-99.
- White, J. M., Wampler, R. S., & Winn, K. I. (1998). **The Identity Style Inventory: A revision with sixth-grade reading level.** *Journal of Adolescent Research*, 13, 223–245.

